

בקיבוץ כפר מנחם

דף מידע פנימי מס. 17 ערב ראש השנה תשע"א, ספטמבר 2010

לכל החברים והחברות שנה טובה,

עוד לא עבר החום הגדול ואנחנו בפתחה של שנה חדשה. בראשית דברי אהחל לכל בית כפר מנחם שנה של רווחה, נחת, צמיחה והתחדשות, לצד שמירה על הקיים המוכר והאהוב.

השנה הקרבה ובאה מביאה איתה התחלות של תהליכים שונים הן ברמת הקיבוץ והן ברמה היישובית:

- תהליך הצמיחה הדמוגרפית ממשיך לנוע קדימה. צוות הצמיחה הדמוגרפית יחד עם חברי מזכירות נסע לסיור בקיבוצים ששכונות הבנים שלהם כבר עומדות על תילן, סייר, שמע והתרשם. רינה קרן, מדווחת על כך בפירוט בהמשך לגיליון.
  - תהליך הבריור הערכי עומד לפתחנו וגם כאן המזכירות התוותה מסמך מסגרת לדיון אשר מוצג בהמשך ויובא לאישור שיחת הקיבוץ במקביל להקמת צוות שיוביל את הנושא.
- נשמח להתייחסויות בנוגע למסמך ולמתנדבים לצוות – כל המעוניין הרי זה משובח!.
- שיוך ההון מתקדם אף הוא ובזמן הקרוב תיערך שיחת קיבוץ בנושא.
  - ברמה היישובית אנו עומדים לפני בחירת ועד חדש, שעדיין בעת כתיבת הכתבה לא ידוע באיזו שיטה ייבחר, אך ישנה חשיבות רבה וברורה לנציגות של חברי הקיבוץ במוסדות האגודה, כדי להשפיע על אופן יצירת הקהילה המשותפת ויחסי הקיבוץ והאגודה.

המזכירות עסקה בחודש האחרון במגוון נושאים שהראשון בו התחלנו לעסוק הוא תקציב הקהילה לשנת 2011. בשלב זה אנו בוחנים את העקרונות השונים, שאנו מעוניינים לשקף בתקציב לשנת 2011 לומדים את האפשרויות ובהמשך כמובן שהתקציב והעקרונות יובאו לציבור.

ענף התיירות אשר נבנה במאמץ רב לאורך שנים ארוכות משנה את פניו, עם מימוש תהליך שיוך הדירות. צוות מש"א ובהמשך גם המזכירות עסקה בתפקידיו של הענף ב"יום שאחרי". הוחלט, כי חשוב להמשיך ולקיים את הענף, אך הוא ישנה את פניו. המזכירות רואה חשיבות רבה בבעל תפקיד שיגלה ערנות לכל המתרחש בחצר הקיבוצית והחליטה, כי הענף יעסוק בדברים הבאים:

- טיפול בכל הכרוך לבתי הקהילה בהם גרה אוכלוסיה חיצונית.
- פיקוח על גביית המיסים של כל תושבי הקיבוץ מול הנה"ח ופיקוח על החצר הקיבוצית.
- איוש וטיפול בדירות הקהילה בהם גרים בנים ואוכלוסיות אחרות.

- אחזקת דירות קהילה.
- טיפול ופינוי מחסני קהילה.

כעת עובד בענף זה שלמלה במשרה חלקית. אנו מאחלים לו ולנו הצלחה בכל המעברים וההתארגנות החדשה.

תחום תעסוקה נוסף אליו נדרשה המזכירות הוא הארכיון. הארכיון בכפר מנחם חשוב ביותר לרבים מחברי הקיבוץ ונראה, כי חברים רבים מעוניינים להיות מעורבים. המזכירות גיבשה יחד עם נחום, העובד כארכיונאי, הצעה לפיו יוקם צוות נאמני ארכיון, שיעבוד יחד עם הארכיונאי ותפקידו יהיה לבחון שאלות הנוגעות לאופן סידור הארכיון, ביעור חומרים, הוצאת והחזרת חומרים ובחינת כיווני התפתחות נוספים. בלה תוציא מכרז והצוות יאושר ע"י המזכירות.

אפרת פרנקל החליפה את ריקי בצוות שבחן את משרות הניהול בקיבוץ. הצוות המשיך בעבודתו וידווח על כך בהמשך. המזכירות התייחסה לכך שטבלת המשכורות הוצאה על ידי אחד מהחברים והופצה בציבור. החלטת המזכירות עמדה על כך שהמידע בטבלה יימסר באופן אישי ולא יופץ ללא בקרה היות ומדובר במידע אישי ואנו מצרים על הנעשה.

ב- 5.9 נפרדנו באופן חגיגי מזיו, אשר עבד ולווה את הקיבוץ בשנים האחרונות. זיו יזם הוביל ולווה בשנים אלה תהליכים רבים בקיבוץ. בשנה וחצי האחרונות ישבנו יחד במזכירות כשניסיונו הרב, כושר המנהיגות בלטו לאורך כל הדרך. אנו מאחלים לו הצלחה בהמשך דרכו.

שנה טובה שנת שגשוג אישי משפחתי קיבוצי וקהילתי,

חמוטל

**לכל המתחילים שנת למודים חדשה - בישוב, בשדות יואב
ובצפית - שנת למודים מהנה ומשמעותית**

משולחנו של מרכז המשק

דו"ח מהנהלה משקית 18.7.10

שדרוג תשתיות בקיבוץ – התכנון מבוצע על ידי החברה הכלכלית של המועצה האזורית "יואב", בצוות:

ארנון לפידות, אמנון זלינגר, איצ'לה, שלומי גרבר, רונן סעידי, מרדכי קריסטל, יונתן דביר, אבי בן צבי.

אביטל פטיש מטעם החברה הכלכלית.

היועצים: חברת תה"ן – פיתוח, מדרכות, ניקוזים ותאום תוכניות.

רן ברז'יק – מהנדס ביוב.

יוסי רפפורט – מהנדס חשמל ותקשורת.

אדריכלית לאה קולן – תכנון נוף.

תקצוב הפרויקט – הערכה של כ- 25-20 מליון ש"ח, רק לאחר תכנון מפורט ניתן יהיה לקבל הערכה יותר מדויקת.

מים – תהיה הפרדה ושעון מים לכל בית אב, ההפרדה תהיה בעייתית כי כיום צנרת המים עוברת בקירות משותפים.

מים חמים – התכנון מבטל את שיטת המים החמים הנהוגה היום, לכל בית אב יהיה דוד חשמל וקולט שמש.

תקשורת – הכוונה לעבוד במרכזים אליהם יגיעו סיבים אופטיים ומהם חיבור לבתים.

חשמל – צריך לבחור בין התקשרות לחב' חשמל, או חב' פרטית שתבצע את ביצוע פרויקט החשמל.

כל הפרויקט מורכב ורחב היקף, התכנון לבצע אותו בחלוקה ל- 3 אזורים מרכזיים, בכל שלב יבוצע אזור אחד בנפרד, על כל מרכיבי התשתיות.

פרויקט סולארי קרקעי – חתמנו בעבר על הסכם עם חברת "דוראל" לפרויקט סולארי קרקעי אשר אם

יאושר על ידי כל הרשויות, יניב תשואה נאה.

לפי ההסכם נדרשנו להחלטה האם להיכנס לשותפות בפרויקט או לעבוד במתכונת קבלת תשלום קבוע (השכרה).

הנהלה משקית קיבלה את המלצת ועדת קרקעות למתכונת ההשכרה. יש לציין שכמונו עומדים בתור לקבלת אישור להפעלת פרויקט סולארי עוד רבים אחרים והתחרות על המקום תהיה קשה.

ענף המזון – הענף עבר שינויים מהותיים שבאו בעיקר לידי ביטוי בכניסת צוות חדש, אשר הגרעין

הקשה שלו מבוסס על יוזמתן של חברות קיבוץ – אתי, לילי ושלומית.

המטרה המרכזית לייצב וליעל את הענף תוך מתן דגש על עמידה בתקציב שהקהילה מייעדת לענף,

במקביל לשמר ולטפח את המבנה ולהוציא לסועדים אוכל טוב, טעים ומגוון. ניתן לראות את התוצאות

הלכה למעשה וכל החברים מוזמנים לסעוד בחדר האוכל.

בניה ושיפוצים – חברים רבים עומדים בפני שיפוץ ביתם, ברצוני להזכיר לכולם מספר דברים עיקריים:

כל שיפוץ הכולל הרחבה חיצונית של המבנה דורש היתר בניה ותוכנית מוסדרת על ידי אדריכל ומהנדס

קונסטרוקציה, התוכנית חייבת לעבור לאישור וחתמת הקיבוץ, ההחלטה מטעם הקיבוץ נעשית על ידי מרכז המשק.

על כל שינוי מהותי בביוב, מים, חשמל וכד' יש לקבל אישור ולהתייעץ עם הגורם המקצועי מטעם הקיבוץ: רונן – בינוי, ביוב ומים, אמנון- חשמל וטלפוניה, פיצ'ון –נוי.
בכל מקרה מומלץ לבוא ולהתייעץ לפני הבניה עם אבי – מרכז המשק מהם הדברים הנדרשים להתחלת הבנייה, וכל זאת בכדי להגן על החבר והקיבוץ בתהליך יקר, ארוך ורב משמעות לכל בונה.
פינוי פסולת בנין – על כל חבר הבונה או משפץ לדאוג לפינוי הפסולת מחוץ לקיבוץ, הפינוי הוא באחריות ועל חשבון המשפץ.

ישנם מספר חברים שעשו דין לעצמם שיפצו וזרקו את הפסולת ברחבי הקיבוץ ללא אישור ותוך פגיעה נופית חמורה. במקביל יש כאלה שזרקו את הפסולת ליד ערמת הגזם המיועדת לפינוי מוסדר של המועצה, אני פונה לכולנו להפסיק נוהג פסול זה. כל בונה באחריותו לדאוג לכך שהקבלן יביא מכולה לפינוי הפסולת.

אני פונה לכל אלה שהשליכו פסולת בשקי ענק במדרון החורשה מול לול פיטום לפנות אלי בכדי שניתן יהיה לחייבם בעלות הפינוי (שקים עם בלוקים צהובים).

**ברצוננו לברק את כל בית כבר מנחם בשנה טובה ומבורכת,
בריאות, אושר והצלחה.**

רשם: אבי בן צבי

תודה רבה רבה לכל המברכים ואלל המאחלים
נחתם לנו להפליש מיוחזים ואהובים.
אם לא הפענו מספיק את תודתנו אל כל ההערכה – לך רק
האלל המבורך אלל המחמאות.
אהבנו מאוד להיות פה לעבוד פה
ואחנך כאן את ילדינו.
אנו עוברים ומצפים כבר לשנה.
מתגעגעים למשחה לחברים ולקבוצה.
נשע שלומי זותן ונועה קריספין

האטרקטיביות של הקבוץ גדלה

זיו מצליח החל את עבודתו אצלנו ביולי 2005, אחרי שהתקבלו ההחלטות העקרוניות על "שיוך דירות" וערב ההחלטות על רשת הבטחון.

ביולי - אוגוסט 2008 שודרג תפקידו של זיו והוא הפך ליו"ר הקהילה (כשחמוטל דויטשמן משמשת כמנהלת קהילה). בימים אלו, מסיים זיו את עבודתו אצלנו.

נפגשתי אתו לשיחת סכום.

אני מביאה את דבריו:

בשנים האחרונות, החל מסוף שנות ה-90, כפר מנחם עסקה בהתאמת אורחות החיים למציאות המשתנה. השנויים נעשו במספר תחומים:

- הגדלת יכולת הבחירה של החבר.
- דמוקרטיזציה של הבעלות על הנכסים.
- הבטחת בטחון סוציאלי ואפשרויות הורשה.
- שדרוג הישוב ברמה הפיזית והקהילתית.
- צמיחה דמוגרפית.

מזווית אחרת נקראים תחומים אלו גם – מעבר לרשת בטחון, שיוך הון ושיוך דירות, הסדרת הפנסיות, שנוי מבנה ארגוני, שדרוג תשתיות מחנה ישן וצמיחה דמוגרפית.

תהליכים אלו עוברים על כל התנועה הקיבוצית בעשור האחרון, אבל יש מעט מאוד קיבוצים, שהחליטו לקדם את כל הנושאים האלו ובמקביל עמדו בהחלטותיהם, כמו כפר מנחם.

השינויים:

כשנכנסתי לניהול הקהילה הקבוץ היה בשל לשינויים - חלק מההחלטות על השינויים כבר התקבלו והייתה מוטיבציה רבה לשנות. היו אנשים רבים אשר רצו להוביל תהליכים אלו. כמנהל קהילה דחפתי את תהליכי היישום, תמכתי בעושים במלאכה, המשגתי את תהליכי השנוי, עזרתי לחברים לעכל ולהתמודד עם השינויים וקידמתי החלטות עקרוניות להשלמת מערך השינויים.

המזכירות, לאורך כל תקופה זו שמרה על איזונים ואפשרה להוביל את התהליכים, עם מינימום זעזועים. על ידי כך לדעתי, הצלחנו לשמור על האיזונים בין קבוצות הגיל, המצב המשפחתי והאינטרסים השונים של חברים שונים.

בהסתכלות רוחבית נראה, כי רוב חברי הקיבוץ הסתגלו טוב לשינויים והם מוצאים דרכם בקבוץ המתחדש ומוצאים אותו כהתפתחות טובה ונכונה. היום, אחרי יותר מ-5 שנים, אני מוצא חברי קיבוץ יותר גאים בקבוץ שלהם והקבוץ יותר אטרקטיבי, בהשוואה למידת האטרקטיביות שלו לפני 5 שנים.

אטרקטיביות של קיבוץ ניתן לבחון ע"פ שני מדדים - פנימי וחיצוני. האטרקטיביות של כפר מנחם עלתה בשניהם.

זיו מפרט, האטרקטיביות הפנימית של הקיבוץ עולה, כשבנים רוצים לחזור לקיבוץ. תוצאה של מצב, בו ההורים ממליצים להם לחזור. זה המצב נכון להיום בכפר מנחם. לקיבוץ, שלחברים הותיקים בו **לא טוב**, הבנים לא חוזרים! כפר מנחם מלא היום בבני משק. מדד האטרקטיביות החיצונית מעוגן במחירי הנדל"ן בקיבוץ ואלו עלו ב-5 השנים האחרונות פי 3.

ראוי לציין עוד, כי ב-5 השנים האחרונות שודרגו כמעט כל מבני הצבור – המועדון, חדר האוכל, הבריכה, נבנה מגרש ספורט מקורה, בית הבנים, המוזיאון הפך למתנ"ס ועוד רגע גם בית ספר יסודי. יש בכפר תנאים שבהחלט תורמים לאטרקטיביות.

היו לי שתי מטרות עיקריות:

*ליישם ולהגשים תהליכי שנוי, שהיו בחיתוליהם (עפ"י החלטות הקיבוץ).

*ליצור איזונים, כדי שהחברים יוכלו לחיות יחד.

שתי המטרות הללו לדעתי הושגו.

אנחנו כרגע נמצאים רגע לפני השלב האחרון בקליטת בניס (צמ"ד) לחברות. נוסחו הקריטריונים והתקנון לקליטה וכן שלבי הסיום של התהליך. כרגע מתמודדים עם קשיים בשלב הביצועי וזהו המהלך המוביל להמשכיות של קיבוץ בכפר מנחם.

העתיד:

בראש וראשונה, המזכירות מוליכה ברור ערכי, שיביא להחלטות על כיצד אתם רוצים להמשיך לחיות כקיבוץ וקהילה. אני חושב, שייגזר מההחלטות תהליך אסטרטגי עסקי שיטפל ב:

• פיתוח עסקי.

• ייעוד התמורות.

• ניהול הנכסים הפיננסיים והפיזיים.

במקביל, מתרחשות הכנות לפרויקט שדרוג התשתיות, יחד עם יישום תהליך הצמיחה הדמוגרפית, מה שיביא לחידוש פני הקיבוץ והרחבתו בחברים לכל דבר ועניין, על מנת ליצור המשכיות לקבוץ, בתוך הישוב.

נוסף לכל התהליכים הקיבוציים, יש תהליך יישובי מדהים, שכפר מנחם עובר ב-4 השנים האחרונות. הישוב הכפיל את גודלו, תוך 4 שנים והפך לגדול ולמרכזי ביישובי המועצה האזורית יואב (עם בית ספר יסודי, תיכון, אולם מופעים, מתנ"ס, מגרש ספורט ועוד).

סיכום:

אני מודע לכך, שיש קושי לראות את התמונה הרחבה, כשנמצאים בתוך הדברים.

אני חושב, שהקמת ההרחבה הייתה נכונה לזמנה. הישוב התרחב וקלט חבורה מצוינת ואיכותית של משפחות וילדים. עם השנים, הרעשים ייעלמו ויהיה קל יותר לראות את פני הישוב האמיתיים, כפר מנחם היום הוא ישוב איכותי, עם פעילות קהילתית מגוונת ואינספור אפשרויות בתחומי הילדים, נוער ומבוגרים, תרבות ובילוי פנאי.

למרות, המהירות הגדולה, שנכפתה על הקהילה בעיצוב דמותה, היא מוצאת את דרכה אט אט ומתעצבת לכלל קהילה עם ערכים ומטרות.

לצערי, עם השנים לא הצלחנו ליצור עתודה ניהולית אמיתית. אני מאוד מקווה, שבסבב הבא יהיו חברי קיבוץ (בנים ובני זוגם), שיתמודדו על התפקידים הניהוליים.

בסיום דבריו ביקש זיו "להודות לחברי הקבוץ, לצמיתים ולחברי הוועדות שצמדו אתו ותמכו בכל המהלכים."

תודה, על שמוץ הפעולה והאמון וזה המקום להתנצל, בכל אלה שפצתי בהם

לאורק השנים של הצבודה – סליחה

נה טובה לכל חברי ותושבי כפר מנחם ובהצלחה."

שוחחה והביאה לדפוס: יהודית אפרתי

לכל החברים והחברות שלום,
עם ההחלטה על תקציב 2010 הוחלט גם על קיום תהליך לבירור ערכי. המסמך המוצג בפניכם הוכן על ידי המזכירות ומגדיר את תחום הדיון, כפי שהמזכירות רואה אותו. לצורך קידום הנושא, אנו מעוניינים להקים צוות היגוי אשר יבנה, יתווה ויוביל יחד עם גורם מקצועי חיצוני את הדיון.
הגדרת התהליך כפי שמופיעה מטה תובא לאישור שיחת הקיבוץ.
נשמח למתנדבים לצוות ההיגוי.

בברכה,
מזכירות הקיבוץ

תהליך ברור ערכי בכפר מנחם - תחום הדיון

בתקופה זו, שבה החלטות רבות שנתקבלו בכפר מנחם בשנות התשעים ובתחילת שנות האלפים (ההרחבה, שיוך דירות, רשת ביטחון שיוך הון וצמיחה דמוגרפית) מגיעות לידי מימושן, מזכירות כפר מנחם רואה לנכון לקדם תהליך ציבורי רחב ומשתף - הבודק מחדש את עמדות החברים והחברות לגבי הערכים המרכזיים בחיינו המשותפים.

מטרת התהליך

1. ברור עמדות החברים והחברות לגבי הערכים הבסיסים של חיינו המשותפים.
2. יצירת זירה משותפת ליצירת הסכמות לגבי ערכי היסוד עליה מבוססים חיי הקהילה הקיבוצית בכפר מנחם בהמשך הדרך.
3. הבניית נגזרות הסדרי החיים המתאימים להסכמות שנוצרו בתחומים הנוגעים ל: מעמד החברים הנקלטים/יורשים/שוכרים. יחסי הגומלין בין הקהילה והעסקים, מבנה ארגוני, סל שירותים, תקציב וכדומה.

תחומי סמכות ואחריות:

1. המזכירות מאשרת כניסה לתהליך ומביא את המתווה לשיחה.
2. שיחת קיבוץ מאשרת את כתב המינוי.
3. צוות היגוי המורכב ממתנדבים מאושר ע"י המזכירות.
4. הצוות יבחר יועץ חיצוני ללוי התהליך.
5. הצוות יציג בפני המזכירות, תוך חודש מבחירתו הצעה ראשונית לתהליך.
6. ביצוע התהליך בהתאמה לקראת תקציב 2011.
7. המזכירות תבצע בקרה על ביצוע המהלכים ועל לוחות הזמנים על מנת ולעמוד ביעדים שהוגדרו על ידה.
8. צוות ההיגוי ידווח באופן שוטף ורציף על מתווה התהליך והתקדמותו.

הבט. שובאילנה הפנסטיין

הבט. 16
שוב זאלקיס החצבים אל הטב טר
בתפחת טנוט
בתולית
וכאו תמיז
טלינו לתחיל הכל מבראשית
למנות את הימים

ואת המועדים
לצלות מן החולין
את ניצוצות החט
ולרצית השכט והטפ
את הפמץ הכבוי של מצות חיינו.
ראו.
שוב פורחים החצבים אל הטב טר
כאו תמיז.

חובת הפקדה לפנסיה

לאורך שנים נושא הפנסיה היה נראה לחברי הקיבוץ כלא רלוונטי. עם השנים והשינויים כולנו מבינים כי יש חשיבות לדאוג לפרק חשוב זה בחיים. עם זאת, הדאגה לקצבת הפנסיה צריכה ללוות כל אחד ואחת לאורך כל שנות התעסוקה שלו בין אם הוא עובד ובין אם לא. לאור חשיבות הנושא אנו חוזרים ומרעננים את חשיבות ההפקדה לפנסיה:

1. עם המעבר ל"רשת בטחון" חובת ההפקדה לפנסיה חלה על כל חבר בגיל העבודה.

לפי כד: חברים העובדים בענפים בקיבוץ מפקידים את חלקם 5.5%, והענף משתתף ב- 14.3% משכר הברוטו.

2. חברים העובדים בחוץ – מפקידים כל אחד בהתאם לחוזה שנחתם איתו.
3. חברים אשר אינם עובדים מסיבה כלשהי, חייבים על מנת לשמור על רצף הפנסיה שלהם, להמשיך ולהפקיד מתקציבם האישי כדי להגיע לפנסיה המחויבת על פי תקנות "רשם האגודות השיתופיות".

לשאלות בנושא מוזמנים לפנות לרחל גולדבורד רכזת הועדה לבטחון סוציאלי.

נשמח להיפגש ולהדריך כל חבר שחל שינוי משמעותי בהיקף עבודתו.

בלהה-מש"א, חמוטל, גינה-שכר ורחל ג. -פנסיה

תהא שנת ה'תשע"א שנה של שמים בעיתם
שנה של צמיחה אישית וצמא ארפית בביתנו.
שנה בה נחלטים במשותף איך נחיה כקולף וכקהילה.
שנה בה נלפח את היחסים קבולף הפחמה.

במדינה -

נשאף לשמור על אופייה הצמאקפטי של המדינה.
לצמצום פעמים וצאטה לאוכלוסיות חלשות
ולבניית מערכת חינוך פאוויה לכלל תלמידי ישראל.
נשכיף לנהל את הסכסוך עם שכנינו.
למנוע אלימות ומלחמה
ולצמצם את הבידוד הבינלאומי של המדינה.

שנה טובה ומבורכת לנו ולבית ישראל כולו.

סיכום הסיור של המזכירות וצוות צמ"ד ללימוד והתרשמות לקראת קליטת הבנים

ביום ראשון ה-22.08 יצאנו צוות של חברי מזכירות, צוות צמ"ד וחברים נוספים לראות ולשמוע

כיצד קיבוצים הובילו את תהליך הקליטה, המיון, הבעיות שעלו, מעמד הנקלטים ועוד.

ביקרנו בשלושה קיבוצים: להבות-חביבה, המעפיל וגבעת-חיים איחוד.

קיים שוני בין הקיבוצים, הנובע מנקודת הפתיחה בה היה מצוי הקיבוץ כאשר יצא למהלך; כל

קיבוץ בנה את התהליך וההסכמים על פי דרכו, הבנתו ומכאן החלטותיו.

המשותף לכל השלושה, נתינת חשיבות עליונה לנושא הצמיחה הדמוגרפית, **בעיקר לקליטת הבנים.**

בכל שלושת המקומות הוקם צוות מוביל חזק ודינאמי מהקיבוץ, המוביל ודוחף למימוש החלטותיו.

הרושם שקיבלנו היה, שכל המהלך נעשה תוך גישה חיובית עם הליכה לקראת הבנים, פתיחות רבה

וגמישות בהסדרים על מנת ליצור אָמון הדדי והקלה בקליטה, במיוחד בשלבים הראשונים של התהליכים.

בכל שלושת הקיבוצים קולטים אך ורק לחברות מלאה ובכל המקומות ציינו את החשיבות של מעמד

זהה לכולם.

הקיבוצים הנ"ל עברו את אותם השלבים ואותן התלבטויות בהן אנו מתלבטים היום, כמו למשל: אופן הבנייה, ההתקשרויות עם הקבלן, עם הפרויקטור, המיסים והתשלומים שיש להשית על הנקלטים, הקריטריונים לקבלה, תהליך המיון וקבלתם של הנקלטים.

בשלושת הקיבוצים ראינו שכונות-בנים, שכונות בהן עשרות משפחות שנקלטו והביאו משב רוח צעיר ורענן ליישוב. פגשנו במשפחות שנקלטו והשתלבו בחיי הקהילה.

בשניים מהקיבוצים הבניה על פי דגמים, דבר המקל על התהליך וגם מוזיל את הבנייה. לא פחות חשוב, משתלב היטב בין בנייני הקיבוץ. לעומת בנה-ביתך, שהופך את הקיבוץ לאתר-בנייה ומראה הקיבוץ מקבל אופי שונה, בלשון המעטה...

בשלושת הקיבוצים בלטה העובדה, שהמהלך הובל בקצב מהיר בשל חשיבותה של המטרה – להביא את הבנים לכלל חברות ובכך **לחזק את המצב הדמוגרפי בקיבוץ.**

הסיוור תרם לכולנו ראייה רחבה ולמדנו על הדרכים לקידום והובלת התהליך. אני בטוחה שנפיק לא מעט תובנות, כיצד עלינו להתקדם ולראות את ראשוני הבנים בינינו, במהרה ככל האפשר.

רינה קרן

אוגוסט 2010

דו"ח סיום עבודת הועדה לביקורת פנים

לחברות וחברי הקיבוץ שלום רב,
עם סיום עבודת הועדה לביקורת פנים בקבוץ, ברצוני לסכם (באופן חלקי ולא ממצה) כארבע שנות פעילות ולהתייחס לתהליכי העבודה ולמקצת הנושאים שעלו.
ב 30.1.2006 פורסמה הצעה החלטה לשיחת קיבוץ (ביוזמת המזכירות), בדבר הקמתה של ועדה לביקורת פנים בקיבוץ והעסקת מבקר מקצועי חיצוני. בשיחת קיבוץ הוסברו ואושרו מטרות הועדה, תפקידיה ונוהלי עבודתה וכן הוסבר תפקידו של המבקר.
במהלך 2006, עסקה הועדה בחיפוש מבקר פנים. נערכו פגישות עם מספר מבקרים, כדי ללמוד את תפישתם, גישתם ודרך עבודתם. בתום תהליך הבדיקה, המלצנו למזכירות ולשיחת קיבוץ לבחור באלחנן ורדי כמבקר פנים לקיבוץ (שגם הופיע בפני השיחה) וגם פנינו לחברים להציע לנו נושאים שנראים להם חשובים לבדיקה ולביקורת פנים.
הצעתנו לשנת 2007, הייתה לערוך ביקורת בשתי המערכות העיקריות המנהלות את הקיבוץ: המערכת הניהולית המרכזית של הקהילה והמערכת הכספית. כמו כן סוכם להקדים ולהתחיל בבדיקה של נושא שיוך הדירות, שהיה אז בתוך תהליך של דיונים, המלצות והחלטות.

במהלך השנה (2007) פורסמו דוחות המבקרים בנושא שיוך דירות ובנושא המערכת המרכזית. נערכו דיונים על המלצות הביקורת עם המבוקרים. הם התבקשו לציין אילו המלצות לתיקון ושינוי הם מקבלים ואילו לא מקבלים. ביקשנו תוכנית עם לוח זמנים לביצוע ההמלצות. לאחר שהמזכירות לא הוציאה דף התייחסות מסודר בעניין, אורי לוי, המבקר, הכין "מיפוי" ההמלצות לביצוע, עם לוח זמנים משוער, שניתן על ידי המנהלים (מנהל קהילה, מרכז משק ומנהלת מש"א). בהמשך הוצגו ההמלצות לחברים בשיחות קיבוץ (בינתיים "גלשנו" ל 2008). שיחת קיבוץ הטילה על המזכירות ומש"א להתייחס להמלצות, ליזום ולהציג תוכניות עבודה ולהביאן לידיעת חברי הקיבוץ.

אני מפרטת מעט בעניין זה, כי התהליך, שבו המבוקרים הם אלה שאמורים להגיב ולהתייחס אל ההמלצות יושם באופן מאד חלקי, ע"י נושאי משרות אחרים, גם בהמשך תהליך בקורת הפנים, בתחומים נוספים שנבדקו. לדעתי, שיתוף הפעולה החלקי הזה, כאשר צריך היה להציג תוכנית יישום בפועל, חזר על עצמו והוא אחד הגורמים העיקריים שהקשו מאד על עבודת הוועדה. בפועל, אין לנו, חברי הקיבוץ, די מידע מה נעשה, מה לא נעשה ומה עתיד להיעשות בעקבות ההמלצות. נכון שחלק מתפקידי הוועדה לביקורת פנים הוא "לנדנד" לבעלי התפקידים ו"ללחוץ" עליהם להגיב ולבצע, אך לצערי לא הצלחנו להיות גורם משמעותי בנושא זה. בשל כך, יש לדעתי לשקול בכובד ראש אם (להמליץ) להמשיך בעתיד בפעילות בקורת פנים על ידי מבקר חיצוני, למרות שלכאורה הוא בבחינת "כלי עבודה" חשוב ונחוץ למנהלים ומרכזי ועדות.

בסופו של דבר, שיחת הקיבוץ בנושא המערכת המרכזית נערכה רק ב 25.5.08. ואם להתייחס לשיחת קיבוץ בעניין דו"ח הביקורת על המערכת הכספית, אזי היא התקיימה, כזכור, רק ביוני 2010 וניראה לי שאין צורך להסביר את המשמעות (או בעצם חוסר המשמעות והרלוונטיות).

ב 17.1.08 אושרה בשיחת קיבוץ תוכנית בקורת פנים לשנת 2008. הוחלט להתמקד בשני נושאים: א. מערכת הבריאות ב. ענפי השרות.

את הביקורת על מערכת הבריאות, בשל היקף העבודה והנושאים, הוחלט לחלק לשני

דוחות. אחד על "בית הדר" והשני לשאר התחומים במערכת – מרפאה, מרפאת שיניים, ועדת בריאות והוועדה לטיפול בבעלי צרכים מיוחדים. גם בנושאים אלה נעשתה בדיקה יסודית ומעמיקה על ידי המבוקרים, טיוטת דו"ח הביקורת על ענפי השרות הייתה מוכנה כבר באוקטובר 2008. הדוחות הוצגו למבוקרים, ובהמשך, לאחר התייחסותם של חלק מהמבוקרים הדו"ח פורסם והחברים הוזמנו לקרוא ולעין בממצאים ובהמלצות ליישום. דוחות הביקורת על "בית הדר" ומערכת הבריאות הוצגו למבוקרים במאי 2009.

בשיחת הקיבוץ, שנערכה באוגוסט 2009, החלטנו להתמקד, מבין ענפי השרות, בביקורת על ענף המזון שבו נמצאו תחומים רבים שחייבו תיקון ושינוי. באותה שיחה התקיים דיון גם בנושא מערכת הבריאות. יש לציין את כל אנשי מערכת הבריאות שהתייחסו באופן מאד רציני לדו"ח והגישו את התייחסותם בכתב בצורה עניינית וממצה. שיחת הקיבוץ בנושא "בית הדר" הייתה באוקטובר 2009.

לאור לוחות הזמנים של הפגישות והישיבות עם המנהלים, רכזי הענפים והועדות, המבוקרים, ומועדי שיחות הקיבוץ, לא היה מקום להציע נושאים חדשים לבדיקת המבקר, לשנת 2009 ועבודתו הסתיימה לאחר שיחת קיבוץ בנושא המערכת הכספית ביוני האחרון.

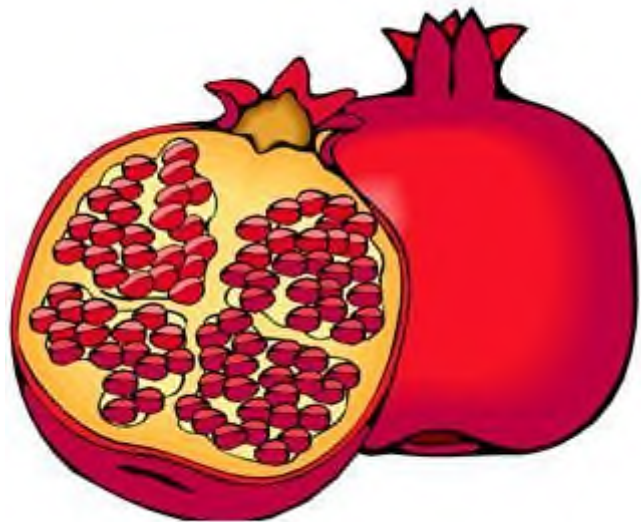
ההמלצות העיקריות שעלו וחזרו בדוחות השונים התייחסו בעיקר לחסר בהגדרות תפקידים ופעילויות, אחריות וסמכות, חסר בנהלי עבודה כתובים ומחייבים וחסר במעקב שוטף ובקורת על ביצוע החלטות. בחלק מהתחומים המבוקרים יישמו חלק מההמלצות. אפשר לציין

את עבודת מש"א בהכנה והוצאת חוברת החלטות בנושא המבנה הארגוני, לציין את הקמת הדירקטוריונים של "בית הדר" ושל ענף המזון וביצוע שינויים מרחיקי לכת בהתנהלותם. (אני מודעת לכך שיש מי שטוענים שאין קשר בין ביקורת הפנים והמלצותיה לבין חלק מהשינויים שנעשו). עם זאת, חשוב לציין, שהמידע והשאלות שהועלו על ידי הצוות לבדיקת המשרות (ריקי, אוכמה, איריס ושמעון) בשיחת קיבוץ שהתקיימה לאחרונה, מוכיח שעדיין מתקבלות החלטות באופן שאינו תואם את המלצות בנושאי ניהול תקין.

ולסיכום – תודה לחנה ולקלאודיו, חבריי לוועדה, על עבודתם והשתתפותם בתהליך שהיה חדש לכולנו (ולעיתים גם מתיש). תודה לכל החברים שנענו לבקשתנו להיפגש עם המבקרים ולהביא לידיעתם אינפורמציה חשובה שתרמה ועזרה להם בעבודתם. תודה לכל בעלי התפקידים ששיתפו פעולה עם המבקרים והועדה וגם עשו לשיפור המערכת החברתית, העסקית והניהולית בקיבוץ.

אפרת פ.

חג שמח לכולם

מה קורה בענף המזון

לאור התחושה שענף המזון זקוק לשינוי ורענון, ומתוך הרצון להחזיר לו את ההילה שהייתה לו בעבר- החלטנו לעשות מעשה.

התכנסנו (שלומית, לילי ואתי) ולאחר מספר פגישות ליבון ותיאום ציפיות, החלטנו שאנו מוכנות לקחת על עצמנו, מתוך תחושת שליחות ואכפתיות להמשך קיומו של המקום ותפקידו בקהילה, את האחריות לענף.

פנינו למוסדות, נפגשנו עם הגורמים המחליטים וקיבלנו את ברכת הדרך.

בהתייעצות משותפת עם מרכז המשק וחברים במנהלת המזון החלטנו לצרף אלינו לתהליך ההבראה והלימוד- יועץ המתמחה בהליכי שינוי במטבחים קיבוציים.

המתכונת הראשונית הייתה שנעבוד כצוות המנהל ומתפעל את המקום בעת ובעונה אחת, כשעל כל אחת מאיתנו יוטל תחום אחריות שונה, כל אחת בהתאם להיקף המשרה ולהתחייבות במקומות עבודה נוספים.

לאחר הרצה של כחודש וחצי במתכונת הני"ל נוכחנו לדעת שחסר לנו כוח וידע מקצועי ועל כן צירפנו לצוות טבח מקצועי.

בתום החופש הגדול וההתארגנות מחדש- צוות הענף כולו מונה כיום חמש וחצי משרות: קובי הטבח, יוסי, שלומית (5 ימים בשבוע), לילי (3 ימים בשבוע), אקייגי שוטף הכלים וסוזנה בחדר- האוכל.

בפרק הזמן שעשינו עד עתה שקדנו גם על טיפוח וניקיון חדר-האוכל והמלתחה. כאן המקום להודות לחברות ולחברים שהתנדבו לעזור בטיפוח המקום:

נירה שויאר, שושקה סעידי, שלמה ברוידא, גרשון רייטר ורונן סעידי.

שינוי בכל ענף ובמיוחד במקום רגיש כמו ענף המזון- אורך זמן הסתגלות לטעמים חדשים ולהתאמת התפריט לצרכי הציבור כולו: תושבי בית-הדר, בתי הילדים, תלמידי בית-הספר והחברים האוכלים בחדר-האוכל.

אנו עושים רבות כדי לעמוד בדרישות כל הציבור הרחב הזה ולספק, מלבד ארוחות צהריים מזינות, גם ארוחות ערב שישי מיוחדות, ארוחות חג בתיאום עם ועדת תרבות ומכירת אוכל הביתה לאלה שלא יכולים להגיע לחדר-האוכל או בוחרים לאכול בביתם.

בכל יום שישי בין השעות 12:00-8:00 חדר האוכל פתוח לבראנץ' טעים ומגוון במיוחד, עם מנות נוסטלגיות כמו לחם מטוגן, חביתות ושאר דגי מלוח וירקות.

במהלך שינוי כולו קיבלנו אין ספור תגובות מפרגנות וגם הרבה ביקורת בונה.

אנחנו קשובים לרחשי הציבור ומבקשים להמשיך ולפנות אלינו בכל דבר ודבר היכול לעזור לכולנו לחזור וראות בחדר-האוכל הקיבוצי שלנו- מקום של טעם, מפגש חברים ומקום התכנסות מכובד.

ובקשה מיוחדת:

חסרים לנו תורנים (בתשלום), לקיום כל ארוחות החגים הבאים אלינו לטובה ובמיוחד לארוחת חג הסוכות. בבקשה פנו למירי והצטרפו לצוות התורנים הקטן והנאמן.

איחולי שנה טובה וטעימה,

צוות ענף המזון.

לשלישיה - הידד

כה לחי לשלומית – הטבחית,
אתי – למזון הדיאטטי או לפן האסטטי,
ואם אין אני לי מי לי –
הנה היא – לילי !

כל מה שרצינו, כך הן אומרות,
זה לחזור קצת אל המקורות,
לשפר ולשדרג את לב הקיבוץ
כפי שהיה פעם, כפי שנחוצך.

אז התארגנו שלושתן לפני זמן-מה
וצירפו לצוות שני גברא רבא
ודאגו לשיפוץ ולקישוט צמחים
(שנירה מטפחת ביד חרוצים)
והנה את אוטופייתם מגשימים :

שיהיה נעים

וגם טעים.

ואם לא את הכל השיגו עדיין,
הרי בתפריט ה"ברנץ" יש כבר ביצת עין!

אז בשם כל באי היכל המזון
נשלח להן תודה על זה הרצון
והיכולת והמסירות – ואולי יהיה בכוחן
למנוע
את האיום להטיל עלינו את רוע
הגזירה המאיימת על עתיד המקום,
ונחיה ונאכל תמיד יחד, בשלום.

הידד לשלומית

- הטבחית,

לאתי

- הדואגת לצד האסטטי,
תודה על המאמץ והלב החם –
לילי גם !

יואל דרום

על שלושה דברים העולם העולם,
אמרו חז"ל - ודאגו לתעד
מה שכל אחד הוציא מפיו
אימרה או פתגם קצר וחביב:
וכדי להוריש חוכמתם לכל הדורות
קיבצו אותה ב"פרקי אבות".

אך אצלנו צמחה שלישיה שונה
גם היא רבת חוכמה ותושיה,
וביחד בונות לנו יום הפתעות,
הנה הן שלוש הגראציות.

שלומית - הנחתומית ובשלנית,
אתי - אולי למזון הדיאטטי,
ואם אין אני לי, מי לי?
לילי .

כבר בטרקלין - אל מול רום הלוחות -
אתה מבין לאיזה גובה הן שואפות
ואולי אף למעלה מזה – אל האל היקר -
לבשל לצדיקים סטייק משור הבר.

הזהירים אומרים לי : חכה עם ההתלהבות !
אף כי נפתח כאן, בחריצות ובחדשנות,
עידן חדש בכפר מנחם -
תן להן קודם להתקדם !

אמת, עדיין אין לברך על המוגמר.
אבל לספר, לשבח – כבר מותר !
כי מזמן לא שמענו על מתנדבים
שפשוט - קמים ומתגייסים !

יוזמות מקוריות, התגייסות ובניית התפקיד,
והכל למען הכלל ולא לתועלת אישית,
כדי לתפוס ולהבין זאת על-אמת
יש לחפש בלקסיקון מראשית המאה
הקודמת !

לניצה ודודקה וכל המשפחה
ברכות חמות להלדת הנכדים

ליאו ודון
בן ובת לסמדר וכריסטין

למינדל, למירי ויוסי לתמר וגלעד וכל המשפחה
ברכות חמות להולדת הבן, הנכד והנין אוריה.

לחיה פרלמוטר, לעירית וזמרן וכל המשפחה ברכה כפולה
להולדת הנכד והנין איתי בן לאורי ונטלי,
לנשואי אילן עב"ל נטלי.

מבעד למציאות ההזויה // מאת נחום שור

מבעד למציאות ההזויה, בארץ מוכת השרב הזאת שוב ושוב ללא סוף
עשן מתאבך עולה בה כל יום ויום. אם מפאת חומו של הקיץ ואם מעשן של קרבות.
כל יום מפינה אחרת, כל יום את צערה של הארץ ניתן לחשוף.
וכל יום נזעקים האמיצים והטובים את האש הכפולה הזו לכבות.

אך מבעד למציאות הזאת, מבין ערפילי העשן והאש.
דומה שמתחיל להפציע כבר יום חדש, יום אחר.
בו מלאך השלום, שפעמי בואו כבר נשמעים - יכבה את הנוף הגועש.
בו גם מטפי הכיבוי יצליחו וירגיעו מבלי לחשוש, מבלי לאחר.

כן יהיה רצון וכולנו נאמר אמן
אם רק נפעל בכיוון הנכון ואם נאמין גם נאמן.

בגיליון הבא של "בקבוץ כפר מנחם" יהיו דיווחים מהוועדות רכזי הוועדות הכינו דיווחיכם!

תודה יהודית

השבוע:

התקיים טקס הפרידה ממוזיאון השפלה וממיסדו משה ישראל ז"ל.

את הטקס פתח וניהל יו"ר המועצה רני טריינין, אשר העלה קווים לדמותו של מיסד המוזיאון ואמר בין היתר: "...טקס הפרידה הינו אקט חשוב, שבגיננו אנו גם מצדיעים לפועלו של איש, שחלם ולחם למען מטרה אחת בחייו – הקמת המוזיאון – שליחותו הארכיאולוגית והאמנותית. דרך הנושאים השונים כגון לימודי בראשית, חומה ומגדל ותוכניות ההעשרה השונות ומפגשי אומנותי של אמני הדרום.....

במהלך הטקס הוסר הלוט מעל כתובת קרמית ובה קורות המוזיאון ושליחותו החינוכית באזור הדרום, עד להפיכתו למרכז לימודי ואומנותי לילדי האזור.

יו"ר המועצה, אף מנה אחת לאחת את הסיבות לסגירתו והפיכתו למרכז חינוכי אזורי ולא מוזיאלי.

קווים לדמותו ותרומתו של משה ישראל ז"ל העלו רוב הדוברים בטקס.

כאמור – תאריך לטקס שכזה
טרם נקבע
ועם הקוראים הסליחה.

משה סעידי

העתקים: יו"ר מועצת יואב – רני טריינין
חינוך יואב – אורי מלול
כאן יואב – מגזין המועצה.
עלון כפר מנחם.

למשה סעידי
ידידי!

זכותך לבטא כאב, געגוע וכל רגש, ובטוחני שחובתך לציין את מפעל חייו של משה ישראל. מי יודע אם לאחר זמניות ביה"ס, חצר המוזיאון לא יחזור ל"מתכונת" של בית אומנות וחוגים? בא ניתן תקווה גם לזאת.

כידוע אין תוכנית ביה"ס העתידי בשלב זה לוקחת בחשבון את המוזיאון רעיון!

בידידות
רני טריינין
ראש המועצה.

עריכת המרשם: נירה שויאר

תבנית 26 משומנת

לחמם את התנור לחום של כ-160 מעלות כעשר דקות לפני האפייה

.....
1 ק"ג תפוחי עץ – (כ- 6 תפוחים) – לחתוך לפרוסות דקות או לרסק בפומפייה גסה
(אפשר במעבד במזון)

2-3 כפות פירורי לחם או קמח מצה – לפזר בתחתית התבנית ולהניח את התפוחים

.....
200 גר' מרגרינה, או חמאה או כוס שמן (לא זית) – להמיס על אש נמוכה ולצנן מעט
1.1/2 כוס סוכר חום (אפשר פחות) – להוסיף לשומן המחומם ולערבב

.....
2 ביצים – להוסיף ולבחוש

.....
1 כוס קמח (או 1/2 כוס קמח לבן ו 1/2 כוס קמח מלא

1 כפית שטוחה אבקת-אפיה

במקום קמח ואבקת אפיה אפשר להשתמש בקמח תופת

1 כפית קינמון (אפשר) – לערבב, להוסיף לעיסה ולצקת על התפוחים

.....
1 כוס אגוזים קצוצים גס – להוסיף לעיסה או לפזר על העוגה

.....
לאפות כ- 35-40 דקות

הערה – כדאי להגיש את העוגה חמה בתוספת גלידה

אביה ברק

אלה האנשים שעלינו לזכור תמיד

עכשיו, כשנרגעו הרוחות וכל אחד מאתנו קבל את חלקו בירושה, הייתי רוצה מאוד להזכיר את **בעלי הבית מדור המייסדים**, אלה שבזכותם אנחנו כאן ושבזכותם יש לנו את כל מה שיש לנו – הירוק, ציוץ הציפורים, המדרכות, הבתים והביטחון. רוב האנשים האלה, שנשכחו כמעט עבדו (ולא כל כך רקדו), שמחו במה שיש להם ושאפו תמיד ליותר. אנשים אלה, שרבים מהם עזבו בתים מסודרים, ויתרו על לימודים גבוהים ועל חיים טובים ובאו והקימו יש מאין את המקום המופלא הזה. אנשים פשוטים, שלא קבלו לימודים, לא קבלו חופשות, כל מה שהיה להם, הם יצרו בעצמם, בלי חשבונות, מתוך חובה חברתית והבנה שצריך לתרום על מנת להגיע להשגים! שצריך לוותר על מנת שלפעמים מישהו אחר ירוויח! אנשים פשוטים, אידאליסטים (כן, זו המילה), שרקדו ושרו והרימו "מופעים" ברמה, בלי יבוא חימוני של מפיק, או מלחין, או כותב שירים, שכל חג היה חג! שכל ערבי השבת היו עונג! ושגם אננו, הילדים נהנינו! כי כך היה! נכון שהיו פשלות ונכון שהיו המון טעויות, אבל הכל בא מאמונה בדרך ורצון לתת את הטוב ביותר. אלה האנשים שכבודם ומעשיהם צריכים להירשם ולהיזכר!!!

זלינגר אלזה וקוטי חנון יוד'ל יודוביץ שרה ויצחק יערי חיים ירוחם חיה וצבי (צ'של) ירקוני מרגלית וצבי ישראל רחל ומשה כהן ז'וז'ה (ציפורה) כנען גד כנעני חנקה ופנחס כספי בלה ושמואל כצנלסון צבי כרמון ישראל לביא צפורה ומשה לונברג זאב לויט דורק'ה ושייק'ה לזרקביץ דבורקה מהרשק אלקה ואברהם מודעי רשקה וישקה מיינצר עמרי מילר הדסה מלמד רחל וזאב	ברק צפורה ואלישע גולדברג חנה ואשר גולדנברג (דולסקי) שרה ויצחק גולדשמיט יעקב (רינגל) גייר אטקה וזליג גסטפרוינד יולה גרבר צפורה וגרישק'ה גרינבוים לובה ואברהם גרמן נחה וישראל דבלטוב גולדה ומאיר דובר (זיווי) אסתר ואבוש דוידוב לאה ודוו דומב משה דרום רחל הדס ראובן הלבני דינה הלפרין מוסק'ה וחיים הרפז פסיה ויהודה וילין פרדקה ומוטי ורמוט לאה זילברשטיין אלתר	אבני מיפה ואבהמק'ה אגוזי לידה וראובק'ה אורן שולמית אטינגר אברהם אייזנמן ברציק אליאב שלמה אלעזרי יהודית ומאיר אנציקובסקי – רשף חנק'ה וחיים אסף בת שבע ומשה אפל מלכה וזלו אפרתי בלה וברל בלכר נחמצ'ה וחיים בן אריה קיילה ומוטק'ה בן אשר ארלט ורפאל בן חורין יהודה בק ליזה ועמנואל ברגר אליהו ברוידא רחל'ה ואברהמ'ל ברוידא פרניה והלל ברמן חנה ובנימין ברעם רוזק'ה ומיירים
---	---	--

רוטשטיין דבורה ל'ה וזאב
 רומבק הניה ולייזר (אליעזר)
 רומבק צפורה ונחק'ה
 רור איטה
 רייטר אצה
 שביל מרקה ושלמה
 שוהם אנה ופייטל
 שויאר ראובן
 שור רייזל'ה ומתס (מתתיהו)
 שטרן חוה וקלאוס
 שטרסבורגר נורית וחנן
 שריג לובה ופייבל
 תל אור צילה ומאיר'ק
 (מאיר)

פרוינד אסתר ואברהם
 פרלמוטר דוד
 פרנקל יונה ודיווי
 פרנקל עדינה ואיץ (יצחק)
 קוביקו יהודית וסמק
 קורנגוט רחל
 קלנר שולה ויענק'ל
 קנטור מייטק
 קפלן נחמק'ה וחונק'ה (אלחנן)
 קרון טוני ודוד
 קריסטל רותק'ה וראוב'ק

מן תמר ומיכה
 מנדל אריה
 נדיר שו (שולמית) ויוחנן
 נוסבאום יורם
 סביר ברוך
 סלומון אסתר ושלמה
 סטיניצקי אברהמ'ה
 עמיר דוד
 פלסקובסקי חיים
 פיטכובסקי יוכבד ואברשק'ה
 פינק דינה
 פינקוס רחל וזאב

צייגן אפכה

ויגאל לחיים אפויכיס:

מילר חיים
 מנדל אסתר
 נוסבאום רחל
 סביר לילו
 סטיניצקי מינדל
 פינק איזי
 פרלמוטר חיה
 קורנגוט שמעון
 קנטור ברכה

הלבני זליג
 ורמוט אריה
 יערי רות
 כהן אביגדור
 כצלסון רות
 כרמון דינה
 לזרקביץ אריה
 לפידות קלוץ ושולמית
 מיינצר לורה

אורן חיים דוד
 אטינגר ליזקה
 בן חורין תקוה
 ברגר צילה
 גולדברג חיים ודליה
 גסטפרוינד שלמה
 דומב רגינה
 דרום יואל
 הדס שרה

כך זה התחיל! גל אבנים שסימן את "הנקודה" ממנה צמחו הבתים, גדלו העצים, נוספו עוד ועוד ילדים, שירת ציפורים והרבה הרבה ירוק ונברא ליופי המקום הנפלא הזה בתקוה שיישמר לדורות.

תלמה הראל

יענקלה

היה זה סוד גלוי, כי יענקלה ואני היינו ברי פלוגתא בהרבה נושאים הקשורים לקיבוץ. הוויכוחים בינינו ידעו עליות ומורדות ועוצמתם הגיעו לעיתים גם לטונים גבוהים, אך לעולם לא גלשו לגופו של מי מאיתנו ותמיד נסתיימו באווירת פיוס, המאפשרת המשך ההדברות והוויכוח.

הגעתי לכפר מנחם כחייל משוחרר, כאשר יענקלה כיהן כמרכז משק. כבר אז ראיתי בו אישיות מרכזית, ומבין נותני הטון הבולטים בקרב המנהיגות הצעירה של כפר מנחם. יענקלה הופיע בשיחות הקיבוץ תמיד רהוט והחלטי, ואני, כצעיר משוחרר, לא העזתי לחלוק עליו או להביע דעתי.

מהר מאד למדנו להכיר אחד את השני. שנינו אנשים דעתנים. היה לי קשה עם אמירותיו המוחלטות של יענקלה. התווכחנו לא מעט, אך תמיד הצלחנו לשמור על טון ענייני וחברי. כאשר הייתי מרכז משק, יענקלה עבד במחלקה לכלכלה בקבה"א. גם אז היו לנו לא פעם חילוקי דעות, בשיחות הקיבוץ, על הקונספט הכלכלי והחברתי, שיש לנקוט לאור המצב בארץ. היה לי קשה מאחר ויענקלה בא בשם ה"אורים והתומים- התנועה". יאמר לזכותו, שהוא חש בקושי שלי והזמין אותי לשיחה בארבע עיניים, כדי ללבן את סוגית הדרך לביקורת על גישתי כמרכז משק. לימים, כאשר התרחשה ההתמוטטות הכלכלית של התנועה הקיבוצית- עדיין בקדנציה שלנו- ערכנו שיחה נוספת על הנושא. זו כבר הייתה שונה במהותה, היו בינינו הסכמות גדולות יותר.

ליענקלה זכויות רבות, בכפר מנחם, כמי שתמיד היה במרכזי העשייה. בעת קבלת ההחלטות על ההפרטות - למן הפרטת חדר האוכל ועד ההחלטה על רשת הביטחון- יענקלה הוביל את מהלכי השינוי, ברגישות אנושית ובדרך חברית, הראויה לכל שבה. אמרתי לו לא פעם, שאני מלא התפעלות לסבלנות ולאורך הרוח שהוא מגלה כלפי כל חבר השואל, מביע ספקות, או סתם חרד מהשינויים. לעיתים הוא מצא לנכון להיפגש עם שלושה חברים או אפילו עם חבר אחד, בשעה שהיה מתקן ומשנה פעם ועוד פעם את החברות שהסבירו את פרטי השינויים וכל זה רק כדי להגיע בסוף התהליכים להסכמות רחבות, כל שניתן.

אנשים שהיו קרובים ליענקלה יודעים, כי התקיים בו ניגוד חריג בין ההופעות הציבוריות הקשוחות בשיחות הקיבוץ, לבין נוכחותו והתנהלותו בשיחה האישית. קל היה לשכנע אותו בתוך השיחה האישית, כשם שהיה קשה להזיז אותו מדעתו, באסיפה, או בפגישה רבת משתתפים. על הבנת ניגוד זה היו לנו שיחות רבות. האנושיות, החברות והחום, שהיו נובעים מיענקלה של המפגש האישי, הם גם אלה, שאפשרו לנו לסיים תמיד בהבנה ובידידות חילוקי דעות שעלו במישור הציבורי.

כאשר יענקלה כבר היה חולה, התגלע בינינו ויכוח, בהנהלה המשקית, סביב נושא הפנסיות. לאחר אחת מהשיבות ננזפתי ע"י חבריי בהנהלה המשקית שטענו, כי במצבו של יענקלה הייתי חייב להימנע מהעימות הזה. נפגשתי איתו לשיחה והעליתי בפניו גם את דעת חבריי להנהלה המשקית. יענקלה דחה ממש ברוגז את האמירות האלה ונתן לי להרגיש, שהוויכוח היה לגיטימי לגמרי. הוא לא ריחם על עצמו. איש של כבוד היה! זו הייתה אחת מהשיחות הטובות ביותר שקיימנו.

ואני מבקש לציין עוד נקודה חשובה ורגישה מאד: ליענקלה היה פן רגיש ואמפטי, שרק חברים שנזקקו לו הכירו אותו וידעו להוקירו. ברגישות יוצאת דופן, הוא תמיד הוביל את תהליכי השינוי בקיבוץ, עם התכוונות ומאמץ, שלא לפגוע בבעלי הצרכים המיוחדים ומשפחותיהם. זה בכלל לא היה מובן מאליו. הוא תמיד התעניין, שאל, ובעיקר שיתף את המשפחות בטרם הציע פתרון כזה או אחר. לא במקרה קיבוץ כפר מנחם מהווה מופת ודוגמא בתנועה הקיבוצית בכל הנוגע לדאגה לעתידם של בעלי הצרכים המיוחדים. אין בכפר מנחם אדם עתיר זכויות בנושא זה כמו יענקלה.

אני נוצר את זכרו של יענקלה בהערכה גדולה מאד, בכבוד! ובחיבה רבה.
יהי זכרו ברוך!

יחיעם יוגב - 19.8.2010

שנה בלי יענקלה

ב-19.08.2010. בדיוק שנה למותו של יענקלה, נערכה בבית הקברות שלנו אזכרה ליענקלה, בהשתתפות משפחתו והרבה חברים ואורחים, מוקירי זכרו. זו הייתה אזכרה מרשימה וגם מאופקת ולא נאמרו בה מלים מיותרות. היא שקפה את ההערכה הרבה שאנו רוכשים לאיש, שהיה מהדמויות המרכזיות ביותר של כפר מנחם. גם המצגת על חייו ופועלו, שהכינה המשפחה, הייתה מרשימה מאד. מעבר למלים בולטת מאד העובדה, שהחלל שיענקלה הותיר אחריו, לא מתמלא. הקיבוצים השונים ברחבי הארץ מעצבים לעצמם אופי המשקף את ייחודם ואת קווי המתאר האנושיים שלהם. יעקלה היה מבחינה זו אחד המעצבים הראשיים. בעבודתי בארכיון הקיבוץ אני יכול להיווכח עד כמה פועלו ומעשיו של יענקלה, שהתפרסו על כל תחומי חייו המגוונים, היו בין הגורמים שעצבו את כפר מנחם. אין אף חבר אחר בקבוצנו, שתרים כל כך הרבה, בכל תחומי החיים והוויה של הקיבוץ, כמוהו. מבלי להגזים, הרי תרומתו המעצבת הייתה גדולה מעבר למה שבדרך כלל, אדם יחיד יכול לתת. אין זה סוד שהייתי שרוי עם יענקלה בוויכוח מר ונוקב על כיוון דרכו של הקיבוץ. אבל גדולתו של יענקלה הייתה שהוא לא ערבב ויכוח לשם שמיים עם יחסים אישיים.

והרי אנו, חברי קבוצת הילדים הראשונה של כפר מנחם היינו, עם צאתנו מהמוסד החינוכי במעברות, ממש כמו אחים ואחיות. זה היה קשר ששום מחלוקת לא יכלה להעיב עליו. מסתבר שקשרי וזיכרונות הנעורים גם הם גורם המעצב את היחסים בין בני אדם. היכן שלא נתבונן סביבנו נראה בכל פרויקט בכפר מנחם את טביעת אצבעותיו של יענקלה. אך לא יעשה איתנו חסד אם נזכור את יענקלה רק בשל תרומתו לקיבוצנו ולחבריו. יענקלה היה איש המעורב והמתעניין בכל הוויית החיים של הארץ הזו, החל מהנעשה בקיבוץ הארצי ועד לשאלות של מלחמה ושלוש בארץ כולה. לא פרובינציאלי ומסתגר אלא אדם המבין בחושיו וניסיונו את השפעה הגדולה שיש לסביבה החיצונית על חיינו הוא נבחר כציר לועידות התנועה השונות ובהן הוא השמיע את קולו ונאבק על דעתו. הוא גם ייצג את כפר מנחם בגופים שונים. אני מקווה שזכרו של יענקלה לא ימוש מלבנו ונמצא דרך נאותה להנציח את שמו.

נחום שור, 20.08.2010.

ליגאלה והמשפחה כולה

תנחומים במות האם

בת שבע

אנה זימרני ז"ל (1914-2010)

קורות חיים

אנה נולדה ב-14 במרץ 1914 בינובה, ליטא. שנות חייה הראשונות עברו בצל מלחמת העולם הראשונה. אמה היתה פעילה בארגונים ציוניים והשתתפה בפעולות לאיסוף כספים למען הקרן הקיימת וקרן היסוד. בהיותה בת שנה וחודש נפטר אביה והותיר את אמה בת ה-29 ו-3 בנות. אנה ואחיותיה נשלחו לצרקה לאחוזת אבי סבה יחד עם האחיות, האחים של אמה ועוזרת יהודיה. בעיקר טיפלה בה הדודה בלומה בת ה-11. כעבור שבועות מעטים גורשו כל היהודים מינובה וכל המשפחה יחד עם משפחת סבא וסבתא שלה נסעו לוילנה.

אחרי שוילנה נכבשה על ידי הגרמנים ב-1915, חזרה המשפחה לינובה, שהיתה גם היא בידי הגרמנים. אמה של אנה, פתחה בית מרקחת, שמאוחר יותר הפך לחנות תמרוקים, סידקית, צעצועים, צרכי נייר ונעליים.

בין השנים 1921 ל-1927 למדה אנה בבית הספר העממי בינובה, שהיה בית ספר עברי, וגם היתה חברה בתנועת הנוער "מכבי".

בגיל 13 נשלחה ללמוד בבית הספר התיכון בקובנה "ריאל גימנסיון עברי" וגרה אז עם דודתה פרידה. בבית ספר זה הושם דגש על המקצועות הריאליסטיים וגם על לימודי השפה העברית.

ב-1931 עברה המשפחה לגור בקובנה ואנה התחילה את לימודיה באוניברסיטה של קובנה, שם למדה בפקולטה למדעי הרוח פילולוגיה שמית, גרמנית ואנגלית, והיתה חברה באגודת הסטודנטים ה"סמיתולוגיים" (בלשונות של השפות השמיות) ובהסתדרות הסטודנטים "על המשמר". אנה למדה גם בקורס גזירה ותפירה של "אורט", כדי להבטיח את פרנסתה בעתיד.

באוניברסיטה פגשה את אברהם, לימים בעלה, שעלה לארץ ב-1935 כדי להמשיך לימודיו באוניברסיטה העברית על הר הצופים בירושלים.

משנת 1937 גרה אנה עם אחותה אסיה ובעלה בפריז. כדי להאריך את הויזה בצרפת למדה בבית ספר "אליאנס פראנסז" לימודים צרפתיים, ואח"כ גם באוניברסיטת "הסורבון".

אברהם ואנה החליטו להתחתן כדי שגם היא תקבל אזרחות ארץ ישראלית ותוכל לעלות ארצה. נשקלה אפשרות להתחתן בפריז, אך בצרפת היו חוקים נוקשים נגד אזרחים זרים. גם בליטא לא יכלו לערוך את החתונה, כי אברהם היה עלול להיקרא לשירות הצבאי. בסופו של דבר נבחרה כאפשרות הטובה ביותר להגיע לוילנה שהיתה שייכת לפולין.

ב-8 ביוני 1939 נערכה החופה וב-11 ביולי, אחרי תלאות רבות הגיעו לתל אביב. משקיבל אברהם משרת הוראה בגימנסיה בחזרה, עברו לגור בחזרה, כשברקע מלחמת העולם השנייה והרבה קשיים כלכליים. לאחר תום המלחמה, הגיעו הידיעות על אובדן בני המשפחה הקרובים בשואה.

בפברואר 1947 נולדה הבת עמליה ובאוקטובר 1948 נולדה עליזה. ב-1961 עברה אנה ומשפחתה לתל אביב, שם קיבלה עבודה חלקית בתיכון ערב, ולימדה לשון עברית. אברהם לימד אז בתיכון עירוני ה'. ב-1971 התחתנה עמליה עם אביהו בן קיבוץ כפר מנחם והשתקעה בקיבוץ וב-1972 נישאה עליזה לצבי סטינגר ועברה לגור בקרית אתא.

עם השנים נוספו הנכדים ארנון, מיטל, ענבל נועה ונטע, שהביאו שמחה רבה. ב-1999 עברו אנה ואברהם לכפר מנחם ונהנו מקרבתם לעמליה ולנכדות. ב-2002 נפטר אברהם ושנתיים לאחר מכן עברה אנה לבית הדר וזכתה לטיפול מסור והערכה רבה מצד כל אנשי הצוות. בתקופה זו נולדו ארבעת הנינים: עידן, עידו, טל ומעין. אנה נפטרה בגיל 96, צלולה בדעתה עד לרגע האחרון. יהי זכרה ברוך.

דברי הבנות – עמליה גולדברג ועליזה סטינגר

אמא שלנו

סגרת מעגל חיים של 96 שנים והלכת מאיתנו כפי שרצית, ללא סבל מתמשך, כשהינך מודעת למצבך, נפרדת מהעובדות המסורות של בית הדר בברכת תודה גדולה ומושיטה לי יד לברכת שלום. הכל בשקט, בנימוס, שלא להכביד על מי מאיתנו, חלילה.

עוד ביום חמישי, כשכוחותיך כבר נחלשו, ישבת ליד שולחן הכתיבה בחדרך וכתבת כהרגלך ביומן את שעבר עליך במשך היום. הפעם היו אלה מילים ספורות: "עמליה ביקרה אותי, טל ועידו חולים". יום קודם לכן כתבת לך מבעוד מועד – "יום הולדת לטל", אחד מארבעת הנינים שלך.

שעות ספורות לפני מותך, ביקשת ממני עט ודף וניסית לכתוב לי. מבין האותיות הלא ברורות ניבט מספר וממנו הבנתי שרצית שאתן בשמך מתנה לנכדתך מיטל לה ימלאו 25 שנה מחר ולטל הנין שחגג זה עתה מלאת שנה להולדתו.

הנתינה והרגישות לזולת איפיינו את דרכך. חיית בצניעות כל חיך יחד עם אבא ו-8 שנים אחריו. המשפחה היתה בראש מעייניך: בילדותנו היית בבית בשבילנו כל צהריים לארוחה חמה וכאשר עבדת זה היה לרוב בשעות אחרי הצהריים או הערב כשאבא היה כבר בבית. דאגת לכל מחסורנו ועם זאת למדנו ממך חסכון וצניעות לצד נדיבות ונתינה.

כך היה כשעזרת הבית שלך שושנה נפטרה בטרם עת, ושהיתה כמו בת משפחה שלנו. נרתמת יחד עם אבא לתמיכה בבני משפחתה ובשעורי עזר רבים לילדיה, שעד היום שמרו עימך על קשר. כשעלו לארץ קרובי משפחתנו מליטא, את עם אבא הייתם עבורם "בית ראשון במולדת": תמכתם, סייעתם בהנחלת השפה העברית ובהכנה לבגרויות של צעירי המשפחה.

את היית זו ששמרה על קשרי המשפחה עם קרובינו בארץ ובהו"ל – בחילופי מכתבים, באירוח ובתשומת לב מרשימה. היתה לך דוגמא טובה מדודתך פרידה ששימשה לך כאם עם עלייתך ארצה וכמשענת נפשית חשובה עם הגיע הבשורה על גורלן של אמך וסבתך בשואה וגורל משפחתו של אבא. מאיתנו הבנות חסכת את הצער והכאב וזכרונם מופיע בשמותנו. רק בחלוף שנים רבות, במיוחד בעת כתיבת ספרי השורשים לנכדים, נפתח יותר הסיפור.

ביתנו היה בית שמח, חגגנו את החגים ברוח המסורת אך בסגנון ישראלי חילוני. שמענו ודיברנו עברית נכונה בבית. האידיש של הגלות שימשה רק כשפת סתרים בינך ובין אבא – כדי שאנחנו לא נבין...

הנכד הראשון ולאחריו עוד 4 נכדות הוסיפו אור לחיך. גם אם היית רחוקה פיזית מהם, ידעת כל פרט עליהם. הם אהבו אותך ואת אבא, אהבו לבוא לתל אביב ולהסתובב ברחובותיה, לאכול את המאכלים שהכנת לאחר תחקיר מוקדם על טעמים ולשמוע סיפורים על הוריהם בילדותם.

לעת זקנתכם, בחרתם להיות בכפר מנחם וראיתי בכך זכות גדולה לצד שקט נפשי לי ולעליזה אחותי. למדת במהירות להכיר ולהסתדר במציאות החיים החדשה, היית עצמאית, מתוכננת ומאורגנת וכך גם עד לימך האחרונים. לאחר מותו של אבא היית בגפך בדירתכם וכאשר הרגשת שנטל האחריות לניהול חיך באופן עצמאי הפך כבד מדי בחרת בבית הדר כמקום המתאים לך.

גם כאן נשארת עצמאית ככל הניתן, לקחת אחריות על בריאותך, אם בתזונה ואם בתרופות. ביומך כתבת איזה תרופות עליך לבקש מן האחות ומתי הביאו לך אותן. הקפדת על הופעתך החיצונית ולפני כל ארוחה הסתרקת.

לשמירת צלילות דעתך קראת ספרים ופתרת תשבצים. כך ראו אותך רבים שעברו בפרוזדור ליד חדרך בבית הדר וכולם פליאה על כך. בשנה האחרונה כשהתברכת בנינים החיים בכפר מנחם, הגיעו גם הם לביקורים תכופים והעלו חיך ושמחה על שפתותיך.

אמא, נסגר מעגל חיים. סיימת את חיך בכבוד ובענווה בהשלמה ובשקט.

נזכור אותך באהבה

בנותיך עמליה ועליזה

דברי הנכדות – ענבל גולדברג-אברהמי, נועה גולדברג-לוינהיים, נטע גולדברג לסבתא

מתוך 96 שנותייך, ליווית אותנו בממוצע שלושה עשורים, אם לשקלל את הגילאים של כל נכדייך. יחד עם סבא אברהם, ולאחר לכתו, לבדך, היית היסוד המקשר בינינו לבין המשפחה המורחבת על כל סניפיה, תוך שאת מקפידה לקיים קשרים עקביים עם כל קרוביך ברחבי הארץ ובחו"ל. בעוד אנחנו אימצנו עוד ועוד טכנולוגיות מדיה לשמירה על קשר – החל מטלפון סלולרי ועד פייסבוק – עדיין היית את זאת שהצטיינת בתחזוק קשרים, יותר מכולנו, והכל – תוך שימוש בטכנולוגיות הפשוטות ביותר – הדואר והטלפון. בזכות קשריך אלה זכינו להכיר באופן אישי קרובי משפחה רחוקים שרוב האנשים אפילו לא יודעים מהי המילה המגדירה את דרגת קירבתם.

מאז שאנחנו זוכרות את עצמנו, הקדשת את מיטב זמנך לתייעוד קורות חיך ומשפחתך. הודות לשקידתך בשנים האחרונות, הותרת ברשותנו מסמך אנושי בעל ערך עצום, שיאפשר לעוד דורות רבים להתחקות אחר הסיפור המשפחתי.

אף כי במשך רוב תקופת ילדותנו, לא היתה לנו קירבה פיזית אליך, היית דמות משמעותית ומעורבת מאד בחיינו. עם כל נקודת ציון – ולו השולית ביותר – את תמיד היית שם כדי לברך ולכבד את המאורע. מעולם לא פיספסת אף אחד כזה, וכל יום הולדת, תאריך חשוב או יום חג זכו להתיחסות מצידך, שלרוב גם לוותה במתנה כזו או אחרת. בראש כל ברכה, הקפדת תמיד לציין את התאריך המדוייק של המאורע שלכבודו התכנסנו, כולל ציון התאריך העברי, כמובן, בכתב ידך האופייני, שהיה ל"פונט" הרשמי של הברכות המשפחתיות.

את וסבא לא הייתם סבים של היומיום. פעם, כשמצאת מהקיבוץ לא היה ענין של מה בכך, וגם לכם לא היה רכב או אפילו רשיון, המפגשים איתכם היו שמורים לאירועים מיוחדים – בחגים, בימי הולדת או בחופשות. כילדות, יש לנו זכרונות מתל אביב של פעם. זו אולי היתה עדיין עיר עם הפסקה, אבל בשביל קיבוציניקיות כמונו – הכל בה היה מסעיר. היינו באות לבקר, לפעמים גם לישון, הולכות איתך לסיידורים, לירקן, עוזרות לך להכין ארוחת צהריים, מטיילות לכלבו שלום (שהיה בעצם הקניון הראשון, ובו נחשפנו לראשונה לפלא הקרוי מדרגות נעות!). היינו משקיפות אל הרחוב ממרפסת ביתכם הקטנה, רואות חרדים עושים דרכם לבית הכנסת הקרוב, מכוניות נוסעות, הרבה אנשים חולפים. גרתם ברחוב פיאברג 4, לב העיר, נשיקה אחת משינקין. אבל כמה שהייתם מעורים בחיי העיר, אף פעם לא התבשמתם ממנעמיה. תמיד נשאתם צנועים, דבקים רק במה שצריך, והעושר שלכם היה כולו רוחני.

היותכם משכילים, מחנכים ואנשי ספר היתה ניכרת בכל פינה בבית, אם בחדר העבודה רווי הספרים ואם במדפי הספרים שקישטו כל חלל ריק בבית. עיצוב הבית העיד גם שלא שכחתם את המקורות, וכלל פריטים רבים המאזכרים את תרבות ליטא, שהיתה נר לרגליכם.

כשגדלנו, כבר היינו באות לתל אביב לבד, לבלות ולהסתובב בעיר הגדולה. אבל גם אז, לא ויתרנו על קפיצה קטנה אליכם, לזכות בקצת חום וביתיות, בתוך הפיח והניכור של העיר. קיבלתם אותנו תמיד בשמחה, בארוחה קלה ובהתעניינות ערה בשלומנו וגם לכם תמיד היו סיפורים בשפע. את סבתא לא היית בשלנית גדולה. גם לא אהבת את זה במיוחד, כנראה, אבל אהבת לראות אותנו אוכלות ומרוצות, ותמיד טרחת להכין את מה שידעת שאנחנו אוהבות.

בדיוק כשאנחנו התחלנו לפזול לעבר העיר הגדולה והקיבוץ כבר נראה לנו קטן, אתם עברתם מתל אביב לקיבוץ. לעבור לישוב חדש בגיל 80 פלוס זה לא עניין של מה בכך, אבל נראה היה שעשיתם מהר את הסוויץ' לחיים החדשים, תוך שאתם משלבים את התחביבים והעיסוקים הישנים – הקריאה, המחקר והתייעוד המשפחתיים והקשרים עם קרובי המשפחה, וכך גם המשכת אחרי פטירת סבא.

גם אם השנים האחרונות כבר לא היו קלות עבורך, לא ויתרת על הדברים החשובים לך. צלולה וממוקדת כתמיד, הקפדת להמשיך ולהתעדכן בנעשה אצל כל אחד ואחת מנכדייך ונינייך, תוך שאת מנהלת רישום מסודר של כל חדשה או פיסת אינפורמציה שאמא הביאה לידיעתך. גם כשתשו כוחותייך הפיזיים, נצמדת לכוחותייך האינטלקטואליים והתמדת בפטירת תשבצים וקריאת ספרים.

תמיד היית הסמכות העליונה לסוגיות לשוניות ואמרת את "המילה האחרונה" שהכריעה כל ויכוח בענייני דקדוק או הגיה. מלבד העברית, שהיתה מומחיותך, תמיד הרשימה אותנו במיוחד בקיאותך במגוון לשונות.

נזכור אותך תמיד כפי שהיית עד יומך האחרון – צנועה, מסורה, אכפתית, אצילית, משכילה ומלומדת – והלוואי על כולנו לזכות אפילו לחצי מהישגיך.

אוהבות
ענבל, נועה ונטע